

ORZECZNICTWO TRYBUNAŁU KONSTYTUCYJNEGO ZBIÓR URZĘDOWY

Seria B

Warszawa, dnia 10 lutego 2021 r.

Pozycja 12

POSTANOWIENIE

z dnia 8 maja 2020 r.

Sygn. akt Ts 44/19

Trybunał Konstytucyjny w składzie:

Julia Przyłębska,

po wstępnym rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym skargi konstytucyjnej Parafii rzymskokatolickiej w M. w sprawie zgodności:

art. 292 w związku z art. 172 § 1 w związku z art. 285 § 1 i 2 w związku z art. 305⁴ w związku z art. 352 § 1 ustawy z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny (Dz. U. z 2019 r. poz. 1145, ze zm.) w zakresie, w jakim:

- „umożliwiają nabycie przez zasiedzenie służebności przesyłu w dobrej wierze w przypadku braku decyzji administracyjnej wydanej na podstawie art. 35 ustawy z dnia 12 marca 1958 r. o zasadach i trybie wywłaszczenia nieruchomości [Dz. U. z 1974 r. Nr 10 poz. 64, ze zm.], art. 70 ust. 1 ustawy z dnia 29 kwietnia 1985 r. o gospodarce gruntami i wywłaszczaniu nieruchomości [Dz. U. z 1991 r. Nr 30, poz. 127, ze zm.] lub art. 124 ust. 1 ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami [Dz. U. z 2018 r. poz. 2204, ze zm.]”;
 - „umożliwiają doliczenie posiadania przez przedsiębiorstwa energetyczne wykonywanego przed dniem 3 sierpnia 2008 r., do okresu korzystania przez przedsiębiorcę przesyłowego z trwałego i widocznego urządzenia w sposób odpowiadający służebności przesyłu po dniu 3 sierpnia 2008 r., potrzebnego do nabycia służebności przesyłu przez zasiedzenie z pominięciem zawieszenia biegu zasiedzenia służebności przesyłu na nieruchomości skarżące[j], które[j] przywrócono własność wywłaszczonych nieruchomości po przemianach ustrojowych Państwa Polskiego po 1989 r., zgodnie z ustawą z [dnia] 17 maja 1989 r. o stosunku Państwa do Kościoła Katolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. z 2013 r. poz. 1169, ze zm.), a który to właściciel został pozbawiony możliwości dochodzenia zwrotu własności swojej nieruchomości z uwagi na obowiązujące przepisy prawne w PRL oraz uwarunkowania polityczne, co skutkowało zawieszeniem biegu zasiedzenia służebności gruntowych a następnie służebności przesyłu do czasu przywrócenia własności bądź przyznania nieruchomości zamiennej w postępowaniu regulacyjnym przed Komisją Majątkową”
- z art. 2, art. 21 ust. 1 i 2, art. 25 ust. 4, art. 31 ust. 2 i 3, art. 32 ust. 1 i 2, art. 37 ust. 1 oraz art. 64 ust. 1-3 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej,

p o s t a n a w i a:

odmówić nadania skardze konstytucyjnej dalszego biegu.

UZASADNIENIE

W skardze konstytucyjnej wniesionej do Trybunału Konstytucyjnego 20 marca 2019 r. (data nadania) Parafia rzymskokatolicka w M. (dalej: skarżąca), wystąpiła z żądaniem przytoczonym na tle następującego stanu faktycznego.

Skarżąca jest właścicielem nieruchomości położonej w M., gmina S., (działka nr [...]), którą uzyskała w następstwie ugody zawartej 3 czerwca 1992 r. przed Komisją Majątkową w Warszawie (nr [...]). Przez wskazane nieruchomości przebiegają linie energetyczne, których właścicielem jest Enea Operator Sp. z o.o. z siedzibą w P. (dalej: przedsiębiorstwo energetyczne). Pismem z 26 lutego 2016 r. skarżąca wezwała przedsiębiorstwo energetyczne do zawarcia umowy o ustanowienie służebności przesyłu za odpowiednim wynagrodzeniem i o wypłatę wynagrodzenia za bezumowne korzystanie z nieruchomości. Uzyskała jednak odpowiedź odmowną.

W związku z tym skarżąca wystąpiła do Sądu Rejonowego w M. (dalej: Sąd Rejonowy) z wnioskiem o ustanowienie odpłatnej służebności przesyłu na tej nieruchomości na rzecz przedsiębiorstwa energetycznego, którego treścią miało być znoszenie istnienia dotychczas posadowionych urządzeń przesyłowych i linii napowietrznej (15 kV), w tym prawa korzystania z nieruchomości obciążonej w zakresie niezbędnym do dokonywania konserwacji i remontów tych linii wraz z prawem wejścia i wjazdu na teren odpowiednim sprzętem, za jednorazowym wynagrodzeniem.

Postanowieniem z 26 maja 2017 r. (sygn. akt [...]) Sąd Rejonowy oddalił wniosek skarżącej, wskazując, że poprzednik prawny przedsiębiorstwa energetycznego, „uzyskując własność urządzeń energetycznych pobudowanych na swoim gruncie, zyskał również tytuł prawny do korzystania z nieruchomości w postaci ograniczonego prawa rzeczowego, które następnie zostało przeniesione na jego następców prawnych”. Niezależnie od powyższego, Sąd Rejonowy podzielił zarzut przedsiębiorstwa energetycznego dotyczący nabycia służebności w drodze zasiedzenia.

Postanowieniem z 7 grudnia 2017 r. (sygn. akt [...]) Sąd Okręgowy w B. oddalił apelację skarżącej.

Od powyższego orzeczenia skarżąca wniosła skargę kasacyjną. Postanowieniem z 18 października 2018 r. (sygn. akt [...]) Sąd Najwyższy odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania. Orzeczenie to zostało doręczone pełnomocnikowi skarżącej 21 grudnia 2018 r.

Zarządzeniem sędziego Trybunału Konstytucyjnego z 16 października 2019 r. (doręczonym pełnomocnikowi skarżącej 24 października 2019 r.) skarżąca została wezwana do usunięcia braków formalnych skargi konstytucyjnej przez: przesłanie pełnomocnictwa szczególnego do sporządzenia i wniesienia skargi konstytucyjnej oraz reprezentowania skarżącej w postępowaniu przed Trybunałem Konstytucyjnym, określającego sprawę, w związku z którą została wniesiona skarga konstytucyjna wraz z jego czterema kopiami; wykazanie (przez doręczenie oryginału dokumentów lub ich kopii poświadczonych przez pełnomocnika za zgodność z oryginałem oraz ich czterech kopii) umocowania księdza J.D. do działania w imieniu mocodawcy; dokładne określenie przedmiotu skargi konstytucyjnej przez podanie odpowiedniej pozycji w Dzienniku Ustaw; wskazanie, które wolności lub prawa skarżącej, wyrażone w art. 2, art. 21 ust. 1 i 2, art. 25 ust. 4, art. 31 ust. 2 i 3, art. 32 ust. 1 i 2, art. 37 ust. 1 oraz art. 64 ust. 1, 2 i 3 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, zostały naruszone

przez zakwestionowany w skardze art. 292 w związku z art. 172 § 1 w związku z art. 285 § 1 i 2 w związku z art. 305⁴ w związku z art. 352 § 1 ustawy z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny (Dz. U. z 2019 r. poz. 1145, ze zm.; dalej: k.c.) oraz wyjaśnienie, w jaki sposób zakwestionowane w skardze przepisy naruszają wolności lub prawa skarżącej.

W piśmie procesowym z 31 października 2019 r. (data nadania) skarżąca odniosła się do zarządzenia sędziego TK. Wskazała w nim również na naruszenie: art. 121 pkt 4 w związku z art. 175 w związku z art. 292 w związku z art. 172 § 1 w związku z art. 285 § 1 i 2 w związku z art. 305⁴ w związku z art. 352 § 1 k.c. w związku z art. 35 ustawy z dnia 12 marca 1958 r. o zasadach i trybie wywłaszczania nieruchomości (Dz. U. z 1974 r. Nr 10, poz. 64, ze zm.), art. 70 ust. 1 ustawy z dnia 29 kwietnia 1985 r. o gospodarce gruntami i wywłaszczaniu nieruchomości (Dz. U. z 1991 r. Nr 30, poz. 127, ze zm.), art. 124 ust. 1 ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami (Dz. U. z 2018 r. poz. 2204, ze zm.) w związku z art. 61 i art. 63 ustawy z 17 maja 1989 r. o stosunku Państwa do Kościoła Katolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. z 2019 r. poz. 1347, ze zm.) z art. 2, art. 21 ust. 1 i 2, art. 25 ust. 4, art. 31 ust. 2 i 3, art. 32 ust. 1 i 2, art. 37 ust. 1 oraz art. 64 ust. 1-3 Konstytucji. Powyższe przepisy skarżąca określiła „przedmiotem skargi konstytucyjnej”.

Zdaniem skarżącej wykladnia kwestionowanych przepisów, przyjęta w dotychczasowym orzecznictwie Sądu Najwyższego oraz sądów powszechnych, zgodnie z którą „możliwe jest zasiedzenie przez przedsiębiorstwo energetyczne służebności gruntowej o treści odpowiadającej służebności przesyłu (która została wprowadzona do systemu prawnego dopiero 3 sierpnia 2008 r. przez ustawę z dnia 30 maja 2008 r. o zmianie ustawy – Kodeks cywilny oraz niektórych innych ustaw, Dz. U. Nr 116, poz. 731) i doliczenie okresu posiadania służebności gruntowej o treści odpowiadającej służebności przesyłu do okresu posiadania służebności przesyłu oraz pominięcie zawieszenia ewentualnego okresu zasiedzenia służebności gruntowej i przesyłu w czasie gdy właściciel nie mógł dysponować własnością swojej nieruchomości wywłaszczonej w okresie PRL do czasu jej zwrotu po przemianach ustrojowych po 1989 r. w postępowaniu regulacyjnym przed Komisją Majątkową przeprowadzonym zgodnie z przepisami ustawy z 17 maja 1989 r. o stosunku Państwa do Kościoła Katolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. z 2019 r. poz. 1347, ze zm.)”, narusza konstytucyjne prawo własności, zasady proporcjonalności, równości wobec prawa oraz demokratycznego państwa prawnego.

Trybunał Konstytucyjny zważył, co następuje.

1. Zgodnie z art. 61 ust. 1 ustawy z dnia 30 listopada 2016 r. o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym (Dz. U. z 2019 r. poz. 2393; dalej: u.o.t.p. TK), skarga konstytucyjna podlega wstępnemu rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym. Służy ono wyeliminowaniu – już w początkowej fazie postępowania – spraw, które nie mogą być przedmiotem merytorycznego rozstrzygnięcia. Trybunał wydaje postanowienie o odmowie nadania skardze dalszego biegu, gdy nie spełnia ona określonych przez prawo wymagań lub jest oczywiście bezzasadna.

2. Zgodnie z art. 79 ust. 1 Konstytucji, każdy, czyje konstytucyjne wolności lub prawa zostały naruszone, ma prawo, na zasadach określonych w u.o.t.p. TK, wnieść skargę do Trybunału Konstytucyjnego w sprawie zgodności z Konstytucją ustawy lub innego aktu normatywnego, na podstawie którego sąd lub organ administracji publicznej orzekł ostatecznie o jego wolnościach lub prawach albo o jego obowiązkach określonych w Konstytucji.

W myśl art. 77 ust. 1 u.o.t.p. TK skarga konstytucyjna może zostać wniesiona po wyczerpaniu drogi prawnej, o ile droga ta jest przewidziana, w ciągu 3 miesięcy od dnia doręczenia skarżącemu prawomocnego wyroku, ostatecznej decyzji lub innego ostatecznego rozstrzygnięcia.

Zgodnie z ustaloną linią orzecniczą Trybunału, wyczerpanie drogi prawnej w rozumieniu art. 77 ust. 1 u.o.t.p. TK oznacza skorzystanie z przysługujących skarżącemu zwyczajnych środków odwoławczych. Wystąpienie natomiast ze środkami o charakterze nadzwyczajnym nie ma wpływu na bieg terminu do złożenia skargi konstytucyjnej. W chwili uzyskania przez skarżącego orzeczenia sądowego wykazującego walor prawomocności, a więc orzeczenia, co do którego nie przysługują już zwyczajne środki odwoławcze, wypełniony zostaje obowiązek wynikający z art. 77 ust. 1 u.o.t.p. TK. Wydanie takiego orzeczenia nadaje bowiem – niezbędny w świetle art. 79 ust. 1 Konstytucji – walor ostateczności rozstrzygnięcia, z wydaniem którego skarżący wiąże zarzut naruszenia jego wolności lub praw. Podjęcie dalszych kroków zmierzających do wzruszenia takiego orzeczenia, także wówczas, gdy towarzyszy im wydanie w sprawie dalszych rozstrzygnięć, nie mieści się już w zakresie pojęcia „wyczerpania drogi prawnej” (zob. postanowienie TK z 20 czerwca 2017 r., sygn. Ts 82/17, OTK ZU B/2017, poz. 219).

Trybunał podkreśla, że ostatecznym orzeczeniem w rozumieniu art. 79 ust. 1 Konstytucji oraz art. 77 ust. 1 u.o.t.p. TK, wydanym w postępowaniu cywilnym, jest prawomocny wyrok lub postanowienie, natomiast skarga kasacyjna jest nadzwyczajnym środkiem zaskarżenia. Bieg terminu wniesienia skargi konstytucyjnej rozpoczyna się tym samym w momencie uzyskania przez skarżącego prawomocnego wyroku lub postanowienia sądu drugiej instancji. Wniesienie skargi kasacyjnej w postępowaniu cywilnym (albo kasacji w postępowaniu karnym), jako nadzwyczajnego środka zaskarżenia, jest irrelevantne dla biegu tego terminu.

Trybunał stwierdza, że w sprawie, w związku z którą skarżąca wniosła skargę konstytucyjną, ostatecznym orzeczeniem w rozumieniu art. 79 ust. 1 Konstytucji jest prawomocne postanowienie Sądu Okręgowego w B. z 7 grudnia 2017 r. (sygn. akt [...]), którym sąd oddalił apelację skarżącej. To właśnie orzeczenie ostatecznie ukształtowało sytuację prawną skarżącej, z którą wiązały się stawiane przez nią zarzuty. A zatem to od daty doręczenia tego orzeczenia, nie zaś – jak przyjęła skarżąca – postanowienia Sądu Najwyższego z 18 października 2018 r., rozpoczął się bieg terminu wniesienia skargi konstytucyjnej. Skarżąca wniosła skargę konstytucyjną dopiero 20 marca 2019 r. (trzy miesiące od doręczenia jej pełnomocnikowi postanowienia Sądu Najwyższego), a zatem przekroczyła, określony w art. 77 ust. 1 u.o.t.p. TK, termin jej wniesienia.

3. Trybunał wskazuje ponadto, że określenie „przedmiotu skargi” przez skarżącą w piśmie procesowym stanowiącym odpowiedź na zarządzenie sędziego w sprawie usunięcia braków formalnych, należy uznać za niedopuszczalne rozszerzenie przedmiotu skargi konstytucyjnej. Zostało ono bowiem dokonane już po terminie określonym w art. 77 ust. 1 u.o.t.p. TK.

4. Powyższe okoliczności są – zgodnie z art. 61 ust. 4 pkt 1 u.o.t.p. TK – podstawą odmowy nadania analizowanej skardze konstytucyjnej dalszego biegu.

Biorąc pod uwagę powyższe Trybunał Konstytucyjny postanowił jak w sentencji.

POUCZENIE

Na podstawie art. 61 ust. 5 u.o.t.p. TK skarżącej przysługuje prawo wniesienia zażalenia na powyższe postanowienie w terminie 7 dni od daty jego doręczenia.